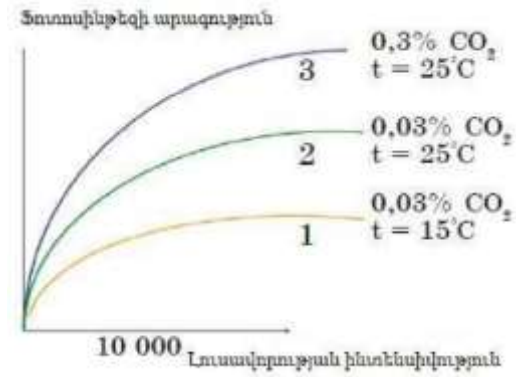

Կենսաբանության օլիմպիադա
11-12-րդ դասարան (2025թ. մարգային փուլ)
Տևողությունը՝ 120 րոպե

Առաջադրանք 1. Յուրաքանչյուր թեստում առաջարկվում է 4 պատասխան: Ընտրեք միայն մեկը, որն, ըստ Ձեզ, առավել ճիշտ է և ամբողջական: Պատասխանների ձևաթղթում ճիշտ պատասխանը նշեք **X**-ով: Յուրաքանչյուր թեստ գնահատվում է **1 միավոր**, իսկ առաջադրանքն ամբողջությամբ՝ առավելագույնը **20 միավոր**:

1. Գրաֆիկի վրա արտացոլված է ֆոտոսինթեզի արագության կախումը լույսի ինտենսիվությունից տարբեր ածխաթթու գազի կոնցենտրացիաների պայմաններում: Տրված գրաֆիկի համար ո՞ր պնդումն է ճիշտ.

ա/ 2-րդ և 3-րդ կորերը ցույց են տալիս, որ միևնույն ջերմաստիճանում (25°C -ում) ֆոտոսինթեզի արագությունն ավելի մեծ է մթնոլորտում ածխաթթու գազի բարձր(0,3%) կոնցենտրացիայի դեպքում:

բ/ 1-ին կորը ցույց է տալիս, որ ածխաթթու գազի կոնցենտրացիան մթնոլորտում նույնն է՝ անկախ միջավայրի ջերմաստիճանից:

գ/ 2-րդ կորը ցույց է տալիս, որ ֆոտոսինթեզի իրականացման համար պարտադիր պայման է շրջակա միջավայրի 25°C ջերմաստիճանը:

դ/ 3-րդ կորը ցույց է տալիս, որ մթնոլորտի հագեցումը ածխաթթու գազով մինչև 0,3%, հանգեցնում է ֆոտոսինթեզի արագության նվազմանը:

2. Նշվածներից ո՞րը տարբեր ենթաբջջային կառույցների միջև տրանսմեմբրանային փոխադրման օրինակ չէ:

ա/ մոլեկուլի տրանսպորտ ստրոմայից թիլակոիդ

բ/ մոլեկուլի տրանսպորտ ցիտոպլազմից դեպի էնդոպլազմային ցանցի լյումեն

գ/ մոլեկուլի տրանսպորտ էնդոպլազմային ցանցից դեպի Գոլջիի համալիր

դ/ մոլեկուլի տրանսպորտ միտոքոնդրիալ միջմեմբրանային տարածությունից դեպի մատրիքս

3. Հետևյալ քիմիական տարրերից ո՞րի/որո՞նց պակասի դեպքում կգարգանա բույսերի քլորոզ հիվանդությունը (քլորոֆիլի առաջացման խանգարում):

ա/ երկաթ բ/ կալիում

գ/ ածխածին դ/ կալցիում

4. Նշվածներից ո՞րը պլաստիդի տարատեսակ չէ:

ա/ քլորոպլաստ բ/ լեյկոպլաստ

գ/ քրոմոպլաստ դ/ պրոտոպլաստ

5. Ի՞նչ լրացուցիչ ինֆորմացիա է պարունակում ֆերմենտային կատալիզի Լայնելեր-Բուրգի գրաֆիկը Սիխայիլիս-Մենտերի գրաֆիկի համեմատ:

ա/ V_{max}

բ/ K_m

գ/ V_0

դ/ լրացուցիչ ինֆորմացիա չի պարունակում

6. Ո՞ր հյուսվածքի շնորհիվ է տեղի ունենում բույսի աճը՝

ա/ ծածկող բ/ մեխանիկական

գ/ գոյացնող դ/ ասիմիլյացիոն

7. Ջրի մեջ ընկղմելիս՝ բարդու կտրված ճյուղի մոտ ինչպիսի արմատներ են առաջանում՝

ա/ կողքային բ/ հավելյալ

գ/ օդային դ/ գլխավոր

8. Ինչո՞վ են տարբերվում արմատամագիկները սնկերի հիֆերից՝

ա/ արմատամագիկներն ունեն ավելի մեծ ներծծման մակերես

բ/ արմատամագիկները բազմաբջիջ են, իսկ հիֆերը միաբջիջ

գ/ արմատամագիկները ներծծում են օրգանական նյութերը, իսկ հիֆերը հանքային աղերը

դ/ արմատամագիկների բջջապատում առկա է ցելյուլոզ, իսկ հիֆերի բջջապատում՝ խիտին

9. Գետի խեցգետնի արտազատության օրգաններն են.

ա/ մալպիգյան անոթներ բ/ երիկամներ

գ/ նախաերիկամներ դ/ կանաչ գեղձեր

10. Մարդու օրգանիզմի որոշ տեղամասերում առաջանում են մազանոթային «հրաշալի ցանցեր» (rete mirabile), որոնք տեղակայված են կա՛մ երկու զարկերակիկների, կա՛մ երկու երակիկների միջև: Հետևյալ օրգաններից որո՞ւմ նմանատիպ ցանց առկա չէ.

ա/ Ադենոհիպոֆիզ

բ/ Փայծաղ

գ/ Երիկամ

դ/ Լյարդ

4.Նշել մեյոզի վերաբերյալ բոլոր ճիշտ պնդումները.

ա/Մեյոզի արդյունքում դիպլոիդ հավաքակազմով մեկ բջից առաջանում են երկու դիպլոիդ բջիջներ:

բ/Մեյոզի առաջին բաժանումից հետո տեղի է ունենում մեյոզի երկրորդ բաժանումը:

գ/Տրամախաչման գործընթացը տեղի է ունենում մեյոզի առաջին բաժանման մետաֆազում:

դ/Տղամարդկանց օրգանիզմում մեյոզը տևում է 72 օր:

ե/Մեյոզի երկրորդ բաժանման պրոֆազում դեպի բջից հակադիր բևեռներ են շարժվում քրոմատիդները:

5. Լաբորատոր պայմաններում արհեստական սպիտակուց սինթեզելու համար գիտնականները օգտագործել են կովի ի-ՈւՆԹ-ն, ոչխարի ռիբոսոմները, այծի ամիլաթթուները, խոզի ֆերմենտները: Ո՞ր կենդանիների սպիտակուցները կսինթեզվեն փորձանոթում.

ա/ խոզի

բ/ կովի

գ/ ոչխարի

դ/ այծի

ե/ մարդու

6. Ծաղկավոր բույսերի մոտ բեղմնավորման գործընթացը բնութագրվում է.

ա/ Ծաղկի առաջացումով

բ/ Սպերմիոմի և կենտրոնական բջիցի միաձուլմամբ

գ/ Փոշեհատիկի ձևավորմամբ

դ/ Սպերմիոմի և ձվաբջիցի միաձուլմամբ

ե/ Չիզոտի մեյոտիկ կիսմամբ

7. Որ օրինակներն են արտացոլում բույսերի կենսաբանական առաջընթացի ձեռքբերումները արոմորֆոզների միջոցով.

ա/ Ծաղկավոր բույսերի կրկնակի բեղմնավորումը

բ/ Պտերանմանների արմատի առաջացումը

գ/ Գոլորշիացման իջեցումը տերևների մոմային շերտի առաջացմամբ

դ/ Ծածկասերմ բույսերի տերևների թավոտության ավելացումը

ե/ Ծածկասերմ բույսերի պտուղներում սերմերի պաշտպանությունը

8. Ընտրեք բույսերի ծածկող հյուսվածքի ֆունկցիաները.

ա/ կարգավորում է գազափոխանակությունն ու տրանսպիրացիան

բ/ պաշտպանում է մեխանիկական վնասվածքներից

գ/ կազմում է բույսի կմախքը

դ/ իրականացնում է օրգանական նյութերի փոխադրում և տեղափոխում

ե/ պաշտպանում է ջերմաստիճանի տատանումներից

Մարդու և կենդանիների անատոմիա և ֆիզիոլոգիա 5

9. Կանգնած վիճակում ո՞ր գործոնը/ գործոններն են նպաստում ստորին վերջույթի երակային արյան դեպի սիրտ վերադարձին.

ա/ երակի պատի կծկում

բ/ քառազուլի մկանի կծկում

գ/ կիսալուսնաձև փականների առկայություն

դ/ սրտի քաշող ուժ

ե/ երկրի ձգողության ուժ

10. Մարդու շնչառությունը.

ա/ կարգավորվում է արյան մեջ ածխաթթու գազի կոնցետրացիայով

բ/ կարգավորվում է արյան մեջ թթվածնի կոնցետրացիայով

գ/ կարգավորվում է ռեֆլեկտոր եղանակով

դ/ կարգավորվում է կամրջում գտնվող կենտրոնով

ե/ կարգավորվում է երկարավուն ուղեղում գտնվող կենտրոնով

11. Ողնաշարավոր կենդանիների ո՞ր օրգանը կամ օրգան-համակարգն է առաջանում մեզոդերմից.

ա/ ենթաստամոքսային գեղձ և լյարդ

բ/ հենաշարժիչ համակարգ

գ/ միզասեռական համակարգ

դ/ լսողության օրգան

ե/ նյարդային համակարգ

12. Կաթնասունների տեսողությանը վերաբերող պնդումներից ո՞րն է ճիշտ, ո՞րը՝ սխալ:

ա/ դեղին բիծը այն տեղամասն է, որտեղ տեղակայվում են առավել բարձր լուսազգայունություն ունեցող բջիջները:

բ/ կաթնասունի աչքում սպիտակուցաթաղանթի և անոթաթաղանթի միջև գտնվում է ապակենման մարմինը, որը կարգավորում է ցանցաթաղանթին հասնող լույսի քանակը՝ կլանելով կամ անդրադարձնելով ավելորդ ճառագայթները:

գ/ ցանցաթաղանթից դուրս եկող տեսողական նյարդով լուսաընկալիչներում առաջացող նյարդային գրգիռները հաղորդվում են նյարդային համակարգ: դ/ ցանցաթաղանթի այն տեղամասը, ուր չեն հասնում լույսի ճառագայթները կոչվում է կույր բիծ»

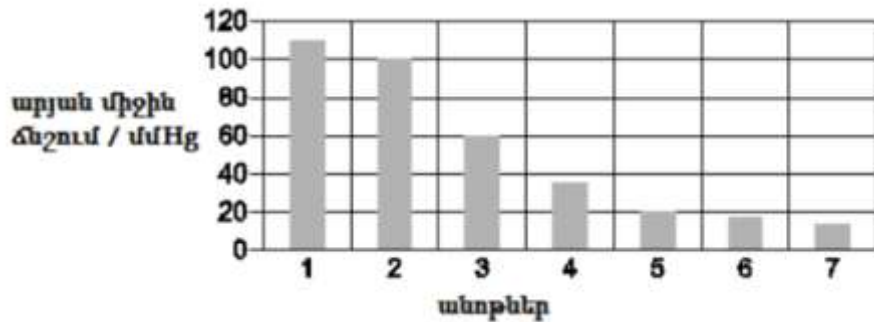
ե/ ցանցաթաղանթում են գտնվում կաթնասունների լուսաընկալիչ բջիջները:

13. Բուսակեր կաթնասունները որդեգրել են թաղանթանյութի մարսման տարբեր եղանակներ: Որո՞նո՞ղները ունեն ստամոքսի բազմաթիվ բաժիններ, մինչդեռ ստամոքսի մեկ բաժին ունեցող կաթնասունները հիմնվում են երկար աղիների վրա: **Նշել բուսակեր կաթնասունների վերաբերյալ ո՞ր պնդումներն են ճիշտ, որո՞նք սխալ:**

- ա/ որո՞նո՞ղների կերած սննդում և բարակ աղիքում ամինաթթուների հարաբերական քանակները տարբեր են:
- բ/ որո՞նո՞ղները ուտում են իրենց արտաթորանքը սննդանյութերի ներծծումը առավելագույնի հասցնելու նպատակով:
- գ/ մեկ ստամոքս ունեցող բուսակերների մոտ սննդանյութերի ներծծումը առավելապես կատարվում է հաստ աղիքում:
- դ/ մեկ ստամոքս ունեցող բուսակերների մոտ ստամոքսում ապրող բակտերիաների մեծ մասը ունակ է արտադրել թաղանթանյութը մարսող ֆերմենտներ:

ե/ նապաստակները, ձիերը և կովերը որո՞նո՞ղներ են:

14. Շերտագծույթը ցույց է տալիս 1-ից 7 նշված տարբեր արյունատար անոթներում արյան միջին ճնշումը:

- ա/ 1 համարով նշված են սիներակները:
- բ/ 3, 4, 5 համարները համաատասխանում են աորտային:
- գ/ 7 համարով նշված են մազանոթները:
- դ/ 1, 2, 3 համարները համապատասխանում են զարկերակներին:
- ե/ 6, 7 համարները համապատասխանում են երակներին:

15. Իդեոադապտացիայի օրինակ/ներ է/են.
ա/ ծառաբնակ սողունների մատների լայնացումները
բ/ կատվածկների մարմնի տափակությունը
գ/ ջրի մակերևույթով սավառնող ձկների լողակները
դ/ ներքին կմախքի առաջացումը
ե/ ներքին բեղմնավորման առաջացումը

16. Սարդու ո՞ր հիվանդությունը տրիսոմիայի հետևանք չէ.

- ա/ Էդվարդսի սինդրոմ
- բ/ ալբիսիզմ
- գ/ Ֆենիլկետոնուրիա

- դ/ մանգաղաբջջային անեմիա
- ե/ Պատաուհի սինդրոմ

17. Ենթադրվում է, որ կոացերվատները.

- ա/ կատարել են կյութափոխանակություն
- բ/ պարունակել են ժառանգական կյութ
- գ/ ունեցել են բջջապատ
- դ/ չեն պարունակել պիտակուցներ
- ե/ սկիզբ են տվել որջ կյանքին

18. Հետևյալ պնդումներից ո՞րն է ճիշտ:

- ա/ թռչունների և միջատների թևերը հոմոլոգ օրգաններ են:
- բ/ մարդու ձեռքերը և թռչնի թևերը անալոգ օրգաններ են:
- գ/ մարդու ձեռքերը և չրջիկի թևերը անալոգ օրգաններ են
- դ/ պինզվիկների և դելֆինի մատները անալոգ օրգաններ են:
- ե/ արջերի թաթերը և թռչունների թևերը հոմոլոգ օրգաններ են:

19. Կապտականաչ ջրիմուռներին բնորոշ է.

- ա/ մթնոլորտային ազոտի ֆիքսացիան
- բ/ ճևավորված կորիզի առկայությունը
- գ/ անսեռ բազմացումը
- դ/ բջջում պահեստանյութերի բացակայությունը
- ե/ աղտոտված ջրերի կենսացուցիչ են

20. Նշել մարդու ժառանգականության ուսումնասիրման պոպուլյացիոն վիճակագրական մեթոդի վերաբերյալ բոլոր ճիշտ պնդումները.

- ա/ այս եղանակով որոշվում է գեների տարածվածության համապարփակ կամ լրկալ բնույթը
- բ/ ուսումնասիրվում է քրոմոսոմների ձևը, չափսերը, թիվը
- գ/ կատարվում է օրգանիզմի կենսաբանական հեղուկների քիմիական բաղադրության հետազոտություն
- դ/ ուսումնասիրվում է արտաքին միջավայրի ազդեցությունը՝ հատկանիշի ձևավորման վրա
- ե/ ցույց է տալիս միջավայրի գործոնների ազդեցության տակ գենոտիպերի հաճախությունների փոփոխությունների բնույթը

Առաջադրանք 3. ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Առաջադրանքը գնահատվում է առավելագույնը **10 միավոր**: Պատասխանները նշեք պատասխանների ձևաթղթի համապատասխան վանդակներում՝ թվերը գրելով ընթեռնելի և միմյանցից անջատ:

1. 5 ժամվա ընթացքում մարդու օրգանիզմի կողմից յուրացվել է 288լ թթվածին: Հայտնի է, որ այդ ընթացքում մարդը կատարել է ծանր ֆիզիկական աշխատանք, որի ընթացքում շնչառական շարժումների թիվը 1 րոպեում ավելացել է 16-ով: Քանի՞ տոկոս է կազմում յուրացված թթվածինը, եթե հարաբերական հանգստի վիճակում մարդը 1 րոպեում արթուն ժամանակ կատարում է 16 շնչառական շարժում, իսկ շնչառական օդի ծավալն է 500 սմ³:

2. Սրտի աշխատանքի տևողությունը կազմել է 100ր: Քանի՞ րոպե է տևել փորոքների հանգստի շրջանը այդ ժամանակի 1/5-ում, եթե սրտային մեկ բոլորաշրջանի տևողությունը 0,8վրկ է: Պատասխանը բազմապատկել 10-ով:

3. Սերմնահեղուկը պարունակում է 8×10^8 սպերմատոզոիդներ: Քանի՞ միլիոն առաջին կարգի սպերմատոցիտներից են դրանք առաջացել:

4. Էվոյուցիոն հեռավորությունը նուկլեոտիդների փոխարինումների թիվն է երկու համեմատվող օրգանիզմների ԴՆԹ-ների հաջորդականությունների որոշակի հատվածում, իսկ Էվոյուցիոն արագությունը այդ հատվածում նուկլեոտիդների փոխարինումների թիվն է 1 տարում: Ենթադրենք, որ երկու համեմատվող օրգանիզմների ԴՆԹ-ների հաջորդականությունների միջև Էվոյուցիոն հեռավորությունը կազմում է 0.32, իսկ Էվոյուցիոն արագությունը 10^{-8} : Հաշվեք, թե քանի՞ մլն տարի առաջ են տարամիտվել այդ հաջորդականությունները:

5. Տետրապեպտիդը կազմված է հետևյալ ամինաթթուների հաջորդականությունից.

լիզին-ֆենիլալանին-արգինին-սերին

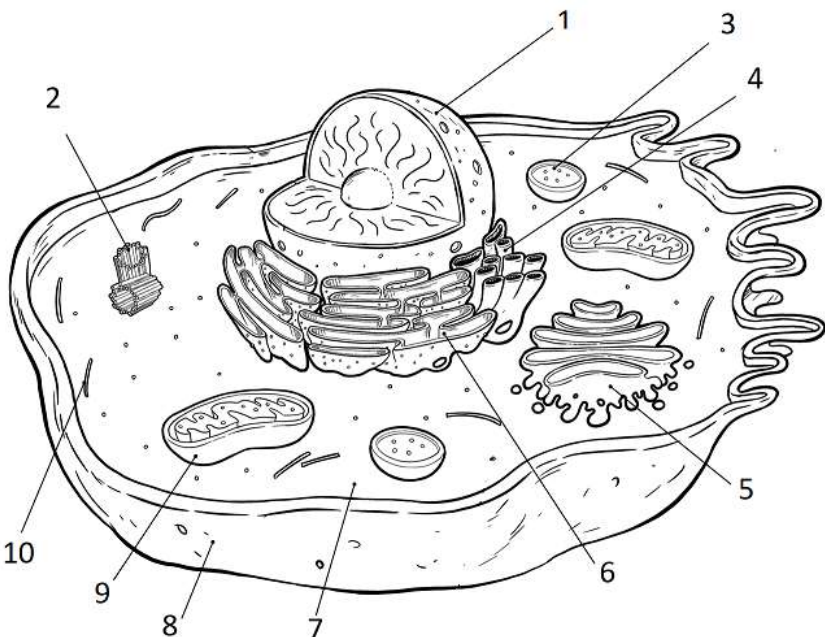
Որոշել այս պեպտիդի լիցքը pH = 1 պայմանում: Օգտվեք ստորև բերված աղյուսակից: Պատասխանների ձևաթղթում անցկացնել բացարձակ արժեքը (առանց + կամ - նշանի):

ամինաթթու	pK ₁	pK ₂	pK _R
լիզին	2,18	8,95	10,53
ֆենիլալանին	1,83	9,13	-
արգինին	2,17	9,04	12,48

սերին	2,21	9,15	-
-------	------	------	---

Առաջադրանք 4. ՉՈՒԳԱԴՐՈՒՄ

Առաջադրանքը գնահատվում է առավելագույնը **10 միավոր**: Պատասխանների թերթիկում դրեք **X** նշանը թվի տողի և տառի սյունակի հատման վանդակում:

- ա/ պահվում է բջջի ժառանգական կյուլթի գերակշիռ մասը
- բ/ ապահովում է բջջի ձևը՝ կաապը ցիտոպլազմայի և պլազմային թաղանթի միջև
- գ/ Էլեկտրոն տրանսպորտ շղթայի իրականացման վայր
- դ/ սահմանազատում է բջիջը արտաքին միջավայրից
- ե/ իրականացնում է սպիտակուցների սինթեզ և փոխադրում
- զ/ ուղղակիորեն մասնակցում է թաղանթապատ օրգանոիդների ստեղծմանը և պլազմային թաղանթի կորոզմանը
- է/ ցիտոպլազմը բաժանում է «խցիկների» և սինթեզում լիպիդներ, ածխաջրեր ըստ անհրաժեշտության
- ը/ սպիտակուցներից կազմված մարմնիկ, որը կորոզիանցնում է բջջակմախքի տարրերին
- թ/ պարունակում է բազմազան հիդրոլազներ և առաջանում է Գուլջի համալիրում
- ժ/ գելանման զանգված է, որի մածուցիկությունը փոխվում է կորիզից պլազմային թաղանթ հասնելիս

Առաջադրանք 5. ՉՈՒԳԱԴՐՈՒՄ

Առաջադրանքը գնահատվում է առավելագույնը **10 միավոր**:
 Պատասխանների թերթիկում դրեք **X** նշանը թվի տողի և տառի սյունակի հատման վանդակում:

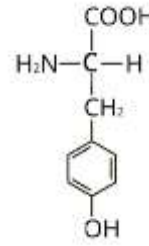
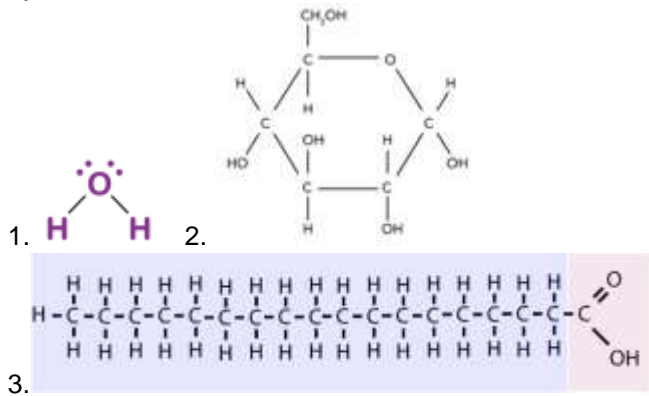
1. Համապատասխանեցնել կենդանին (1-5) նյարդային համակարգի կառուցվածքի (ա-ե) հետ:

1. ճնճողկ	ա/ ցանցային
2. սև պլանարիա	բ/ խողովակավոր
3. լճախիտուկ	գ/ փորային նյարդային շղթայի առկայություն
4. հիդրա	դ/ բնային
5. բզեզ	ե/ ցրված-հանգուցավոր

2. Համապատասխանեցնել սպիտակուցը (1-5) ֆունկցիայի (ա-ե) հետ.

1. ռուբիսկո	ա/ շարժողական
2. գլյուկագոն	բ/ կատալիզային
3. դիմեին	գ/ փոխադրական
4. կազեին	դ/ պաշարային
5. ակվապորին	ե/ կարգավորիչ

3. Համապատասխանեցնել մոլեկուլը (1-5) դրանց նկարագրության (ա-ե) հետ:

4.

5.

- ա/ հանդիսանում է բջջի հիմնական էներգիայի աղբյուրը
 բ/ հանդիսանում է սպիտակուցների կարևորագույն կառուցվածքային տարր
 գ/ հանդիսանում է ունիվերսալ լուծիչ կենդանի օրգանիզմների համար
 դ/ մասնակցում է ժառանգական տեղեկատվության պահպանմանն ու փոխանցմանը
 ե/ կարելի է մեծ քանակներով հանդիպել թաղանթների կազմում

4. Համապատասխանեցնել ֆերմենտները (1-5) դրանց դասերին (ա-ե).

- Ալդոլազ
- Ալկոհոլ դեհիդրոգենազ
- Տրիպսին
- Տրիպտոֆանիլ-փոխարկոն սինթետազ
- ցԱՄՖ-կախյալ պրոտեին կինազ

- ա/ Հիդրոլազներ
 բ/ Լիազներ
 գ/ Տրանսֆերազներ
 դ/ Լիզազներ
 ե/ Օքսիդոռեդուկտազներ